

BÉREGYENLŐTLENSÉG MAGYARORSZÁGON 2017-BEN

KIVONAT

A 2017. évi SZJA adatbázis alapján megvizsgáltuk a munkajövedelmek eloszlását a társadalomban. Az adatok meglepőek. Mindössze 2,8 millió embernek van éves szinten minimálbérnél magasabb bevallott jövedelme. A dolgozói társadalom felső 10%-a annyit keres, mint az alsó kétharmad.

A 2017. évi személyi jövedelemadó bevallások alapján a Policy Agenda megvizsgálta, hogy milyen béregyenlőtlenség figyelhető meg, és a klasszikus munkaviszonyos foglalkoztatás mennyire van jelen a dolgozói társadalomban. Nagyon torz bérrendszer, jelentős egyenlőtlenség és sok „radar alatti” jövedelem – ezt mutatják a számok.

Előzmények

A Policy Agenda annak érdekében, hogy még pontosabb képünk legyen a dolgozói társadalomból egy több elemből álló kutatási programot indított. Ennek elemei:

- dolgozói szegénységet vizsgáló létminimum és társadalmi minimum kutatás;
- béregyenlőtlenség, medián bér és átlagbér viszonya (Pénzügyminisztérium egyéni bér- és keresetstatisztikája alapján);
- személyi jövedelemadó adatbázisából a munkaviszonyból származó jövedelmek feldolgozása (NAV SzJA adatbázisa alapján).

A Pénzügyminisztérium által felvett adatok – ún. egyéni bér- és keresetstatisztika alapján – számítottuk ki 2016-ra vonatkozóan, hogy hogyan állt a minimálbér emelések előtt a mediánbér és az átlagbér kapcsolata. A teljes nemzetgazdaságot vizsgálva az látszik, hogy romlott a helyzet 2014-hez képest. A medián-bér már csak 74%-át teszi ki az átlagbéreknek.

Ez az arány a közszférában dolgozók körében 87%-os érték, míg a versenyszférában 69%-os.

Ha nemek alapján nézzük, akkor a férfiaknál ennél rosszabb a helyzet, náluk az átlagbérek 70%-át teszi ki a mediánbér, míg a nőknél 77%.

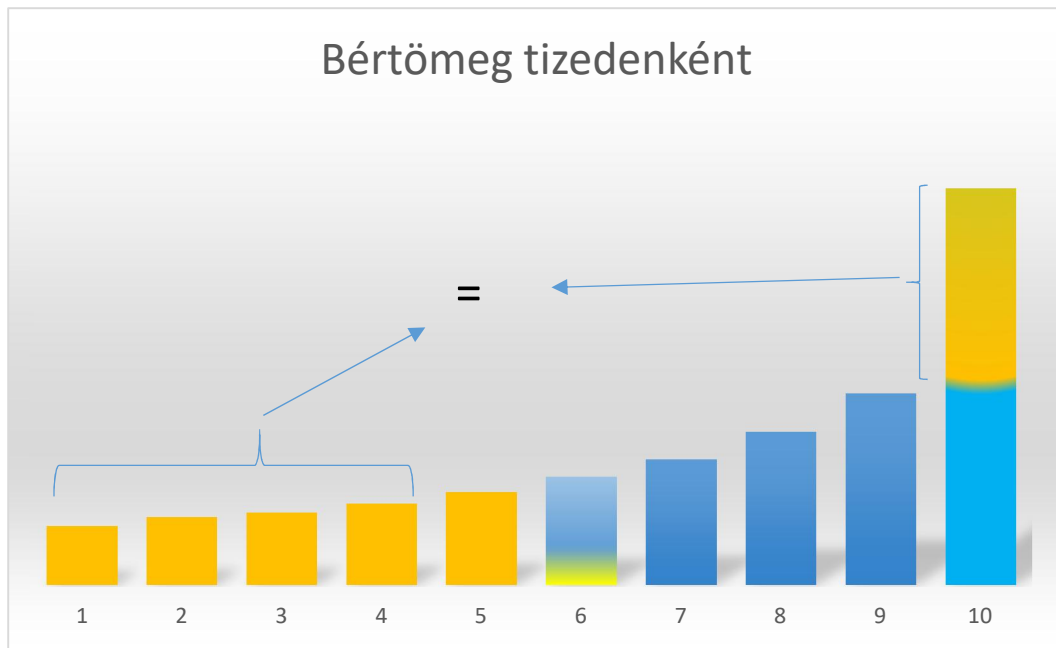
A medián és az átlagbér ilyen kapcsolata azt mutatja, hogy a 2016-os tényadatok alapján Magyarországon 100 dolgozóból 69 jövedelme nem éri el az átlagot. A versenyszférában dolgozók esetében ez 73 dolgozóra igaz.

Medián és átlag viszonya

	nemzetgazdaság	versenyszféra
nemek alapján		
férfiak	70%	68%
nők	77%	70%
foglalkoztató településtípusa alapján		
főváros	76%	66%
község	77%	74%
megyei jogú város	79%	77%
város (nem MJV)	76%	74%
korosztályok alapján		
25 év alatt	87%	85%
26-35 év között	77%	73%
36-45 év között	72%	65%
46-55 év között	74%	69%
55 év felett	73%	69%
iskolai végzettség alapján		
8 osztály vagy alatta	88%	88%
szakiskola	87%	85%
szakmunkásképző	84%	84%
szakközépiskola	82%	81%
gimnázium	81%	80%
főiskola	83%	77%
egyetem	75%	74%

Forrás: Policy Agenda

Amennyiben a mediánbér és az átlagbér között túl nagy a különbség, akkor a dolgozók valóságérzékelése és a tény adatokat közlő statisztika nem találkozik egymással. Ezért alakul ki az a hangulat, hogy „ha körbenézek az ismerősi körömben nem látok senkit, aki átlagbéren keresne”. Ehhez társul az is, hogy a munkajövedelmek eloszlása is egyenlőtlen lesz a társadalomban. És ez a mediánbér és az átlagbér közötti különbség legnagyobb problémája.

Forrás: Policy Agenda

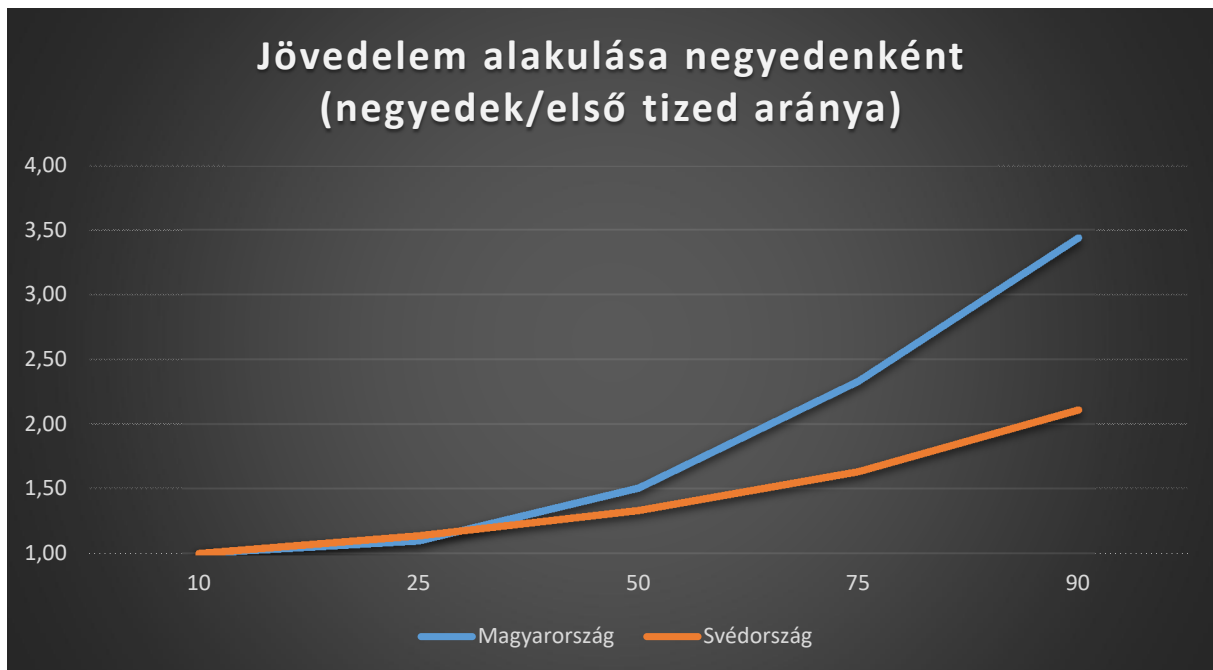
A számításaink alapján pedig megállapítható, hogy

- **A társadalom alsó 52% keres együtt annyit, mint a társadalom felső 10%.**
- **A felső 5%-a a dolgozói társadalomnak keres együtt annyit, mint a társadalom alsó 40%-a.**

A versenyszférában pedig rosszabb az arány az átlagosnál. Ott az alsó 58% keresete egyezik meg a felső 10%-kal.

A torz bérelosztást az egykulcsos adórendszer csak konzerválja, hiszen a legmagasabb jövedelemcsoport és a legalacsonyabb is ugyanúgy adózik.

Egészséges bérstruktúra egy viszonylag egyenes jövedelem eloszlásban fejeződik ki. Érdemes más országok helyzetét is megnézni. Svédország és Magyarország esetében a következő eltérést látjuk negyedek alapján:

Forrás: Policy Agenda

Miközben az első negyedben még nincsen drámai eltérés a két görbében, láthatóan a medián értéktől kezdve végtelenen eltávolodik egymástól a jövedelemeloszlási görbe. Magyarország esetében jelentős bérkülönbségeket mutat, míg Svédországban kisebb a meredeksége. Nem véletlen, hogy 2016-ban Magyarországon 74%-volt a mediánbér/átlagbér érték, míg Svédországban 89%.

Munkabérek

A NAV által kutatási célból átadott – természetesen anonimizált – 2017. évi SZJA adatbázis kb. 5 millió adóbevallás tartalmaz. Ebben a jövedelmek négy kategóriába sorolhatóak:

1. munkaviszonyból származó bérjövedelmek;
2. ingatlan bérbeadásából származó jövedelmek;
3. más bérjövdelem: ezek sokszor inkább szociális támogatások, amelyek beszámítanak az adóalapba. Ilyen például az álláskeresői járadék, álláskeresői segély, bizonyos esetben táppénz, gyed, szociális törvény alapján járó ellátások);
4. egyéb jövedelmeket. Ide soroltuk a külszolgálatért kapott jövedelmeket, az egyéb jövedelmeket - pl. személyes közreműködés ellenértéke, értékpapír formájában szerzett jövedelem, segítő családtagként kapott jövedelem - az önálló tevékenységből származó jövedelmeket (kivétel az ingatlan bérbeadása), mint az egyéni vállalkozóként szerzett jövedelem, őstermelőként szerzett jövedelem. E körben 551 ezer olyan adózó szerzett ilyen módon jövedelmet.

Az általunk alkalmazott kategóriákba tartozók száma
(lehet a kategóriák között átfedés)

jövedelem forrása	érintett kör nagysága
munkaviszonyból származó bérjövdelem	4,26 millió fő
ingatlan bérbeadásból származó jövedelem	115 ezer fő
más bérjövdelem	542 ezer fő
egyéb munkával kapcsolatos jövedelmek	551 ezer fő

Forrás: Policy Agenda

Amennyiben a klasszikus munkaerőpiac (munkaszerződéssel szabályozott lét) állapotát, és egyenlőtlenségét akarjuk mérni, akkor első körben a munkaviszonyból származó bérjövdelemeket kell megvizsgálni.

Fontos adat, hogy 2017-ben a KSH szerint 4,42 millió ember tartotta magát foglalkoztatottnak. Ők nyilatkoztak úgy, hogy munkát végeztek, és ezért pénzt kaptak. A foglalkoztatásuk módja azonban nagyon eltérő volt.

Alkalmazottként 3,96 millió ember dolgozott. Ők feleltethetőek meg az SZJA adatbázisából kinyert 4,26 millió munkaviszonyból jövedelmet szerzőnek. Ha a jövedelem nagyságát is megnézzük, akkor bonyolultabbá válik a kép.

A SZJA adatbázis szerinti munkaviszonnyal rendelkezők:

- 34%-a havi átlagban még a minimálbért sem kereste meg;
- 43%-a a minimálbér és a KSH által közölt átlagbér közötti értéket vitte haza;
- 23%-a keresett az átlagbér felett. Ez utóbbi azt jelenti, hogy 2017-ben kb. 981 ezer dolgozó keresett az átlagbér felett éves szinten.

Amennyiben a Policy Agenda által számított létminimum és társadalmi minimum értékeket bruttósítjuk, akkor azt mondhatjuk, hogy a munkaviszonyból bérjövdelemet szerzők közül az éves jövedelme 2,67 millió munkavállalónak volt a létminimumnál, míg 2,04 milliónak a társadalmi minimumnál magasabb.

kategória	egy főre jutó nettó összeg (havi)	éves bruttó összeg (családi adókedvezmény nélkül)	adott szint felett keresők száma
létminimum	90.450 forint	1.638.000 forint	2,668 millió
társadalmi minimum	117.720 forint	2.124.264 forint	2,04 millió

Forrás: Policy Agenda

1. Jól látszik, hogy a munkajövedelmek szerinti adatok és a KSH foglalkoztatotti adatai között eltérés van. A KSH szerint, hogy 3,96 millió alkalmazott volt havi átlagban. Ezek 4,8 százaléka volt részmunkaidős. A Belügyminisztérium adatai alapján 179,5 ezer fő volt a havi átlagos közfoglalkoztatotti létszám.

A részmunkaidősök és a közfoglalkoztatottak száma azért érdekes, mivel a jövedelmük kisebb lehetett a minimálbérnél. (Ez az állítás a részmunkaidősök esetében nem biztos, hogy igaz, hiszen ott lehetséges, hogy még részmunkaidőben foglalkoztatva is többet keresetek, mint azok, akik teljes munkaidőben dolgoztak minimálbéresként.)

Konzervatív becsléssel azt lehet mondani, hogy havi átlagban 3.590 millió ember volt foglalkoztatva, és az ő bérük magasabb kellett legyen a minimálbérnél. Ezzel szemben egész évre nézve mindössze 2,8 millió ember vallott be a NAV-nak (pontosabban most már a NAV magának vallja be...) minimálbért meghaladó mértékű éves munkajövedelmet. A kettő között jelentős, majd 800 ezer fős különbség van.

KSH foglalkoztatottak		NAV SZJA adatbázis és egyéb adatok	
alkalmazottak	3,964 millió	minimálbért, vagy annál több munkaviszonyból származó jövedelmet kapók (éves szinten)	2,8 millió
		közfoglalkoztatottak	179,5 ezer fő
		részmunkaidőben foglalkoztatottak (KSH alapján 4,8% a teljes foglalkoztatotti létszámnak)	190 ezer fő
KÜLÖNBSÉG		795 ezer fő	

Forrás: Policy Agenda

Egyéb dolgozók

A KSH foglalkoztatotti statisztikája nem csak az alkalmazottakat sorolja fel, hanem további három csoportot nevesít:

- szövetkezetek tagja: 0,4 ezer fő
- egyéni vállalkozó és társas vállalkozás tagja: 444 ezer fő
- segítő családtag: 12,6 ezer fő.

Teljes mértékben nem feleltethető meg az SZJA adatbázis ezekkel a kategóriákkal. Ezért a korábban már említett egyéb bérjövédemesekkel hasonlítottuk össze a számokat. Az e körbe soroltak száma 551 ezer fő volt. Ez azonban átfedéseket tartalmazhat a munkaviszonnyal rendelkezőkkel. Könnyen lehet, hogy valaki „rendes munkaviszonya” mellett rendelkezett önálló jövedelemmel (megbízási szerződéssel látott el valamilyen munkát), esetleg őstermelőként tett szert bevételre.

Kiszűrve a duplikálódásokat azt lehet állítani, hogy 2017-ben 271 ezer ember volt, aki nem kapott munkaviszonyból jövedelmet, de bevallott egyéb munkához köthető jövedelmet.

Ismét látszik egy jelentős eltérés a KSH foglalkoztatási statisztikája és a SZJA adatbázis között. Miközben kb. 450 ezer embert tartanak nyilván foglalkoztatottként, személyi jövedelemadót ebből a körből 271 ezer ember fizetett. Ez átlagosan 1,3 millió forint jövedelmet jelentett, amely havi átlagra átszámolva kb. 110 ezer forintnak felel meg.

A KSH a nem alkalmazottnak számító foglalkoztatottak között feltünteti az egyéni vállalkozókat is. Ők akkor szerepelnek az SZJA adózók között, ha egyéni vállalkozóként kivétjük volt, vagy átalányadózással

adóztak. Azonban a rohamosan terjedő KATA-val adózók nem tartoznak ebbe a körbe. Az utolsó hivatalos adat szerint (NAV Évkönyv 2017. év) főállású és nyugdíjas egyéni vállalkozók száma 98 ezer fő volt.

Amennyiben ismét összehasonlítjuk a KSH foglalkoztatotti adatbázisát és az SZJA adatbázist, akkor a következőt látjuk:

KSH foglalkoztatottak		NAV SZJA adatbázis és egyéb NAV adatok	
szövetkezetek tagja	0,4 ezer fő	egyéb munkával kapcsolatos jövedelmet kapók (SZJA)	271 ezer fő
egyéni vállalkozó és társas vállalkozás tagja	444 ezer fő	főállású és nyugdíjas egyéni vállalkozó (2016. évi adat)	98 ezer fő
segítő családtag	12,6 ezer fő		
KÜLÖNBESÉG		88 ezer fő	

Forrás: Policy Agenda

Ahogy korábban bemutattuk: a „normál” munkaviszonyosok esetében kb. 800 ezer fős különbséget találtunk a KSH foglalkoztatotti adatbázisa és az SZJA adatok között, míg az egyéb dolgozóknál 88 ezer fős volt ez az eltérés. Természetesen nem azt állítjuk, hogy hibás lenne a foglalkoztatotti statisztika. Feltehetően igaz az, hogy a tavalyi évben 4,45 millió ember dolgozott havi átlagban. Legalábbis állították, hogy munkát végeztek, és ezért pénzt kaptak. Az SZJA adatok azonban azt mutatják, hogy nagyon sokan vagy teljesen elbújnak az adóhatóság elől a megszerzett jövedelmükkel, vagy lényegesen kisebb jövedelmet vallanak be (inkább a munkáltatójuk), mint amit havonta kezükbe kapnak.

Béregyenlőtlenség

Az SZJA adatbázis alapján megnéztük, hogyan alakulnak az átlagosan megszerzett jövedelmek, és a mediánjövedelmek.

Három kategóriába néztük meg az adatokat. Először kizárólag a munkaviszonyból származó jövedelmeket vettük alapul. Itt a mediánjövedelem az átlagnak a 76%-a volt. Ezzel nem állíthatjuk azt, hogy a PM egyéni bér- és keresetstatisztikája alapján számított 2016. évi értékhez képest (74% volt ez az érték) javult volna az érték, ugyanis alapvetően más adatbázisokról van szó. Ettől még nem lehetetlen, hogy a 2017. évi jelentős minimálbér-emelés hatása az volt, hogy kicsit közelebb került a mediánbér az átlagbérhez, de ez még ebben az esetben is kedvezőtlen, rossz helyzetet jelző adat – még a Visegrádi-tagállamokhoz képest is.

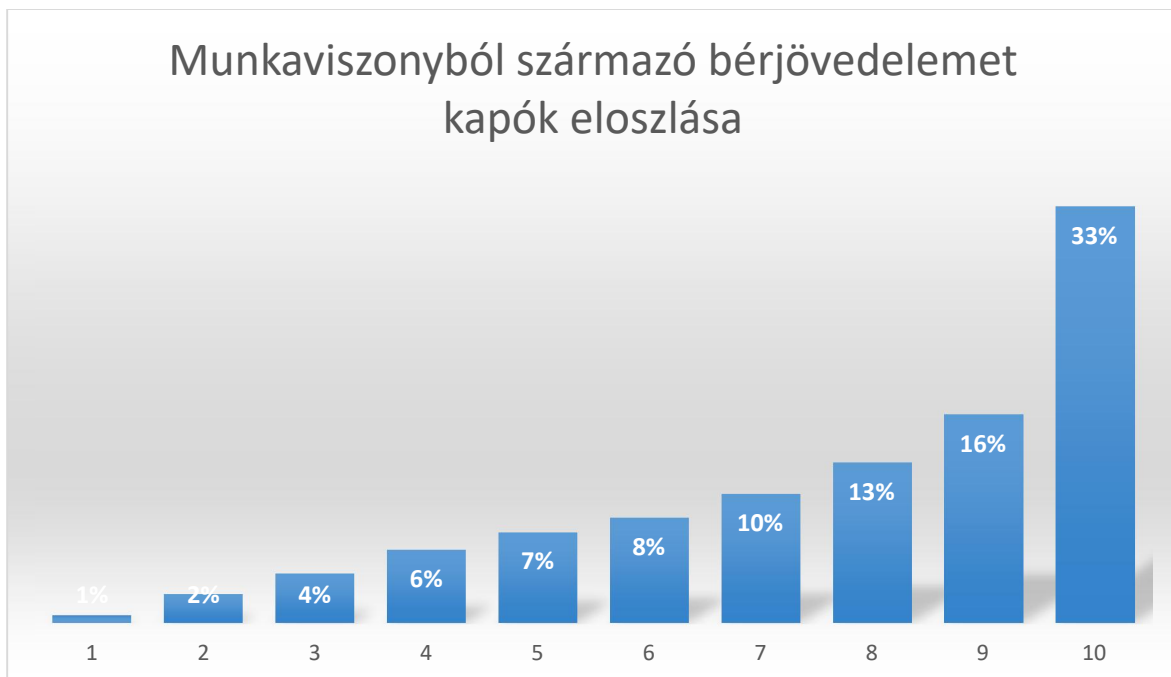
A második vizsgált kategória azok az adózók voltak, akik havi átlagban legalább minimálbérnek megfelelő jövedelmet vallottak be.

A harmadik vizsgált körbe minden munkához kapcsoló jövedelmet beleszámítottunk.

kategória	munkaviszonyból származó bérjövödelmek	minimálbér feletti munkaviszonyból származó bérjövödelmek	munkaviszonyból és egyéb munkából származó bérjövödelmek	teljes munkaidőben dolgozók nemzetgazdasági átlaga 2017.évben
mediánbér	2.042.512 Ft (170.209 Ft/hó)	2.850.102 Ft (237.509 Ft/hó)	2.058.001 Ft (171.500 Ft/hó)	2.637.511 Ft (219.792 Ft/hó)
átlagbér	2.699.961 Ft (224.997 Ft/hó)	3.723.047 Ft (310.254 Ft/hó)	2.744.002 Ft (228.669 Ft/hó)	3.564.204 Ft (297.017 Ft/hó)

Forrás: Policy Agenda

A mediánbér és az átlagbér távolságából következik a béregyenlőtlenség. A három vizsgált kategóriában tizedekre osztottuk a dolgozói kört. Ez alapján néztük meg, hogy mekkora jövedelemre tettek szert az egyes tizedek.

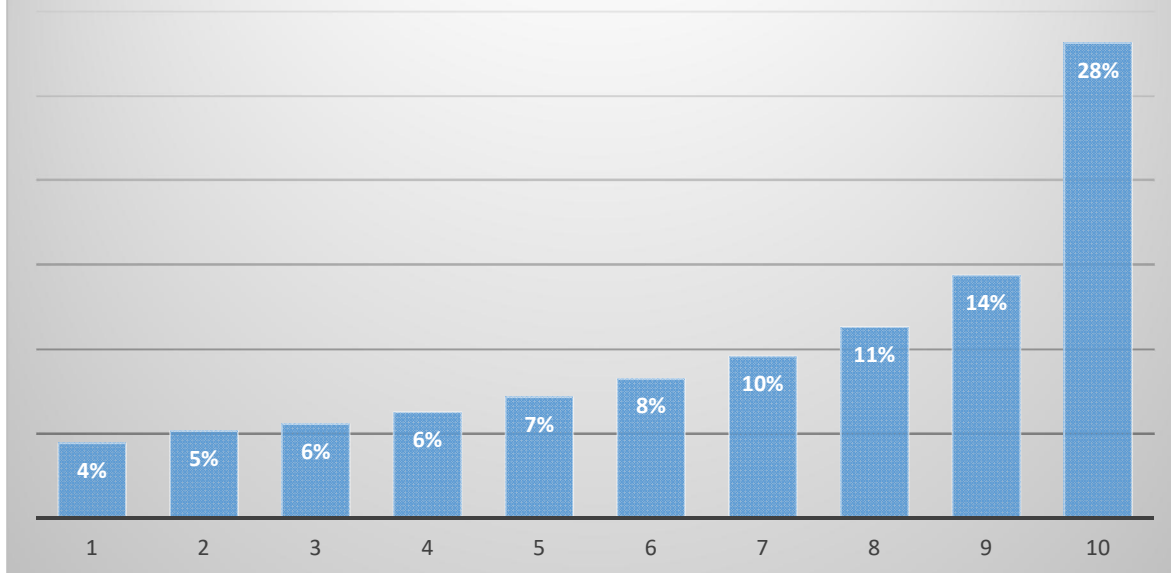
Forrás: Policy Agenda

Az ábra által jelzett adatok alapján jól látszik, hogy az utolsó tizedbe tartozók, azaz a legjobban keresők annyit visznek haza, mint alulról nézve a társadalom majd kétharmada (65%). Átszámítva ez azt jelenti, hogy 426 ezer ember bérjövödelme feleltethető meg 2,8 millió emberének.

A torz képet jól mutatja, hogy az adatok szerint a legjobban kereső 100 ezer ember munkaviszonyból származó jövödelme a legkisebb jövödelemmel rendelkező 1,75 millió ember keresetével egyenlő.

Ugyanezt a jövödelemeloszlást elkészítettük a korábban vizsgált másik két csoportra is. Azoknál, ahol volt minimálbérnek megfelelő összegű munkajövödelem a bevallásban, ott a következőképpen oszlik el ez az egyes decilisek között:

Minimálbér feletti munkaviszonyból származó jövedelmek eloszlása

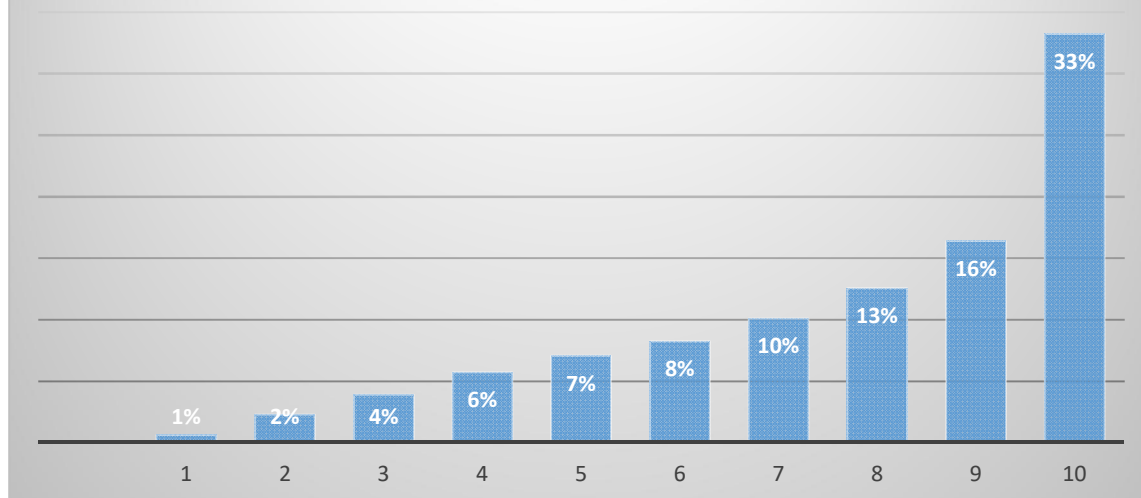

Forrás: Policy Agenda

Ezeknél a csoportoknál mérsékeltebb az egyenlőtlenség, de továbbra is elmondható, hogy a felső 10% által megkeresett pénz, az alsó 50%-kal egyenlő. Ha tovább bontjuk, akkor a felső 5% jövedelme az alsó 35%-át teszi ki.

A harmadik kategóriába már figyelembe vettük a nem csak munkaviszonyból, de munkával kapcsolatos jövedelmeket is (természetesen csak az SZJA hatálya alá tartozókat, így az egyéni vállalkozók KATA-s jövedelmeit nem). A kép itt ismét olyan egyenlőtlenséget mutat, mint az első kategóriában.

Munkaviszonyból és egyéb címen szerzett bérjövödelmek eloszlása

Forrás: Policy Agenda

A munkaviszonyból és egyéb címen is bér jellegű jövedelmet szerzettek csoportjába sorolható munkavállalók 65%-a keres annyit, mint a felső 10%. Azaz az egyéb bérjövödelmek egyáltalán nem mérsékeltek a béregyenlőtlenséget.

Ismételten fontos aláhúzni, hogy az egykulcsos adórendszer konzerválja a felső 10% „előnyét”. A legálisan rendelkezésre álló jövedelmek alapján a dolgozói társadalom többsége vesztesnek számít.

X X X X X